

POD | Maatschappelijke Integratie
SPP | Intégration Sociale

FOCUS

"Mannen en vrouwen in het OCMW"

Nummer 14 – Maart 2016

1. Inleiding

De gelijkheid tussen mannen en vrouwen is een basisprincipe van de moderne democratische maatschappij die gewaarborgd wordt door de Grondwet. Sinds de wereldvrouwenconferentie die 20 jaar geleden in Peking werd georganiseerd, heeft België zich ertoe verbonden om de gelijkheid van mannen en vrouwen in de maatschappij te verbeteren door de genderdimensie te integreren in het geheel van de beleidslijnen (*gender mainstreaming*).

De wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen (B.S. van 13 februari 2007), voorziet in de integratie hiervan op federaal niveau.

Het regeerakkoord van 9 oktober 2014 vermeldt dat *"de regering er zich toe engageert om de genderdimensie te integreren in elk beleidsdomein zodat bestaande ongelijkheden worden weggewerkt en het overheidsbeleid geen ongelijkheden tussen mannen en vrouwen creëert of versterkt"*. Het akkoord verduidelijkt eveneens dat: *"er bijzondere aandacht zal gaan naar de verschillende situaties van vrouwen en mannen in het kader van socio-economische hervormingen"*.

Overeenkomstig de nota die werd goedgekeurd in de Ministerraad op 27 maart 2015 en na overleg met het maatschappelijk middenveld is de integratie van de genderdimensie in het beleid een prioriteit.

De integratie van de genderdimensie in een overheidsbeleid gebeurt, in principe, in 4 fases:

1. De geslachtelijke samenstelling analyseren van de groepen die door het beleid als doelgroep worden bepaald.
2. De verschillen identificeren die er bestaan tussen de respectievelijke situaties van vrouwen en mannen.
3. Bepalen in welke mate deze verschillen problematisch zijn.
4. Een beleid opstellen dat rekening houdt met de resultaten van de genderanalyse die werd uitgevoerd en dat eventuele ongelijkheden vermijdt of corrigeert.

Bij het bekijken van deze bepalingen stelt deze focus enkelen steunmaatregelen voor die gefinancierd worden door de POD Maatschappelijke Integratie vanuit het standpunt van het geslacht. De geslachtelijke analyse van de profielen van personen die een beroep doen op OCMW-steun maakt het zo mogelijk om de verschillen te benadrukken die kunnen bestaan tussen de respectievelijke situaties van mannen en vrouwen in armoede.

2. Gendermainstreaming vanuit het recht op maatschappelijke integratie (RMI) en vanuit het recht op maatschappelijke hulp (RMH)

Volgens de interfederale armoedebarmeter (2014)¹ bedraagt het armoederisico 15 % voor mannen en 15,9 % voor vrouwen. In het bijzonder 28 % van de vrouwen van jonger dan 65 jaar en die alleen wonen, loopt een risico op armoede, tegenover 23,2 % van de mannen in dezelfde situatie. Wanneer het gaat om een alleenstaande ouder met een kind stijgt het armoederisico tot 36,4 %. En hoe lager het opleidingsniveau is, des te meer neemt het armoederisico toe (hoog niveau: 6,7 % - gemiddeld niveau: 13,3 % - laag niveau: 25,8 %).

*"De persoon die in armoede leeft, is een werkzoekende vrouw, 34 jaar, alleenstaande met twee kinderen, met een laag opleidingsniveau, met een zwak gezondheidsniveau en een lage levensverwachting en die in een huis van slechte kwaliteit woont. Hierbij komen nog weinig, of zelfs geen sociale relaties"*².

Wat met deze typologie voor de leefloners (LL) of de equivalent leefloners (Eq. LL)?

2.1. Leefloners (LL)

Om het recht op maatschappelijke integratie te genieten, moet de aanvrager aan verschillende voorwaarden voldoen, meer bepaald op het vlak van nationaliteit, van verblijf, van leeftijd, van bestaansmiddelen, van werkbereidheid en van uitputting van de sociale rechten. De toekenning van een leefloon is geenszins een voorwaarde voor een gendersysteem.

Gemiddeld meer vrouwen dan mannen hebben een leefloon ontvangen tussen 2003 et 2015³ hoewel het verschil kleiner lijkt te worden sinds 2008 door de sterkere stijging van het aantal mannelijke leefloners dan vrouwelijke na de economische en financiële crisis van 2008 en in 2013.

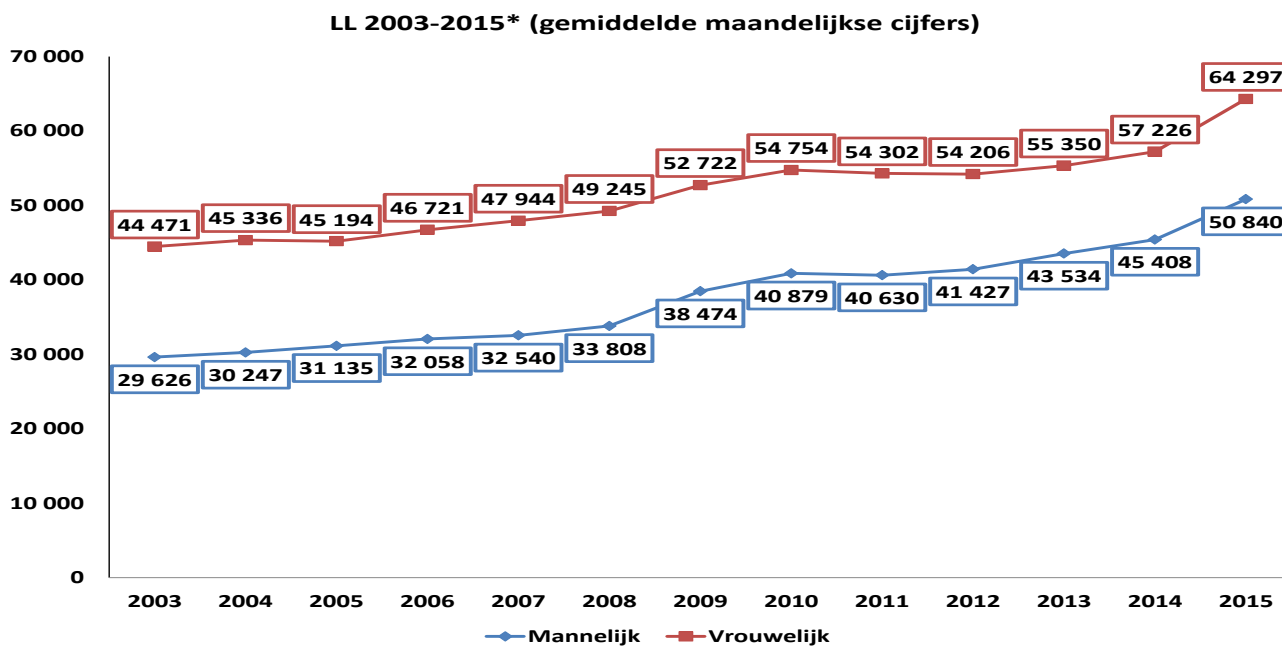
¹ <http://barometer.mi-is.be/nl/>

² PowerPointpresentatie van het OCMW van Brussel "Armoede en Geslacht" – Werkgroep statistiek van de POD Maatschappelijke Integratie – 16/02/2016

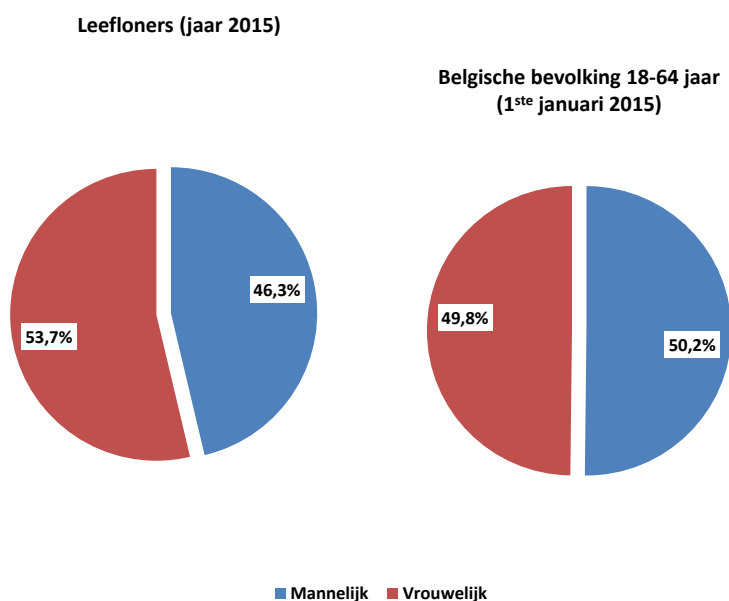
³ Een termijn van 3 maanden is nodig voordat de cijfers stabiel zijn voor de leefloners. De laatste maand waarvoor stabiele cijfers beschikbaar zijn voor de leefloners in dit verslag is oktober 2015.

In 2015 hebben gemiddeld niet minder dan 64.297 vrouwen en 50.840 mannen per maand een leefloon genoten tijdens de eerste 10 maanden van het jaar.

Grafiek 1: Evolutie van het gemiddeld maandelijks aantal leefloners volgens het geslacht

Grafiek 2: Verdeling van de leefloners volgens het geslacht (jaar 2015)

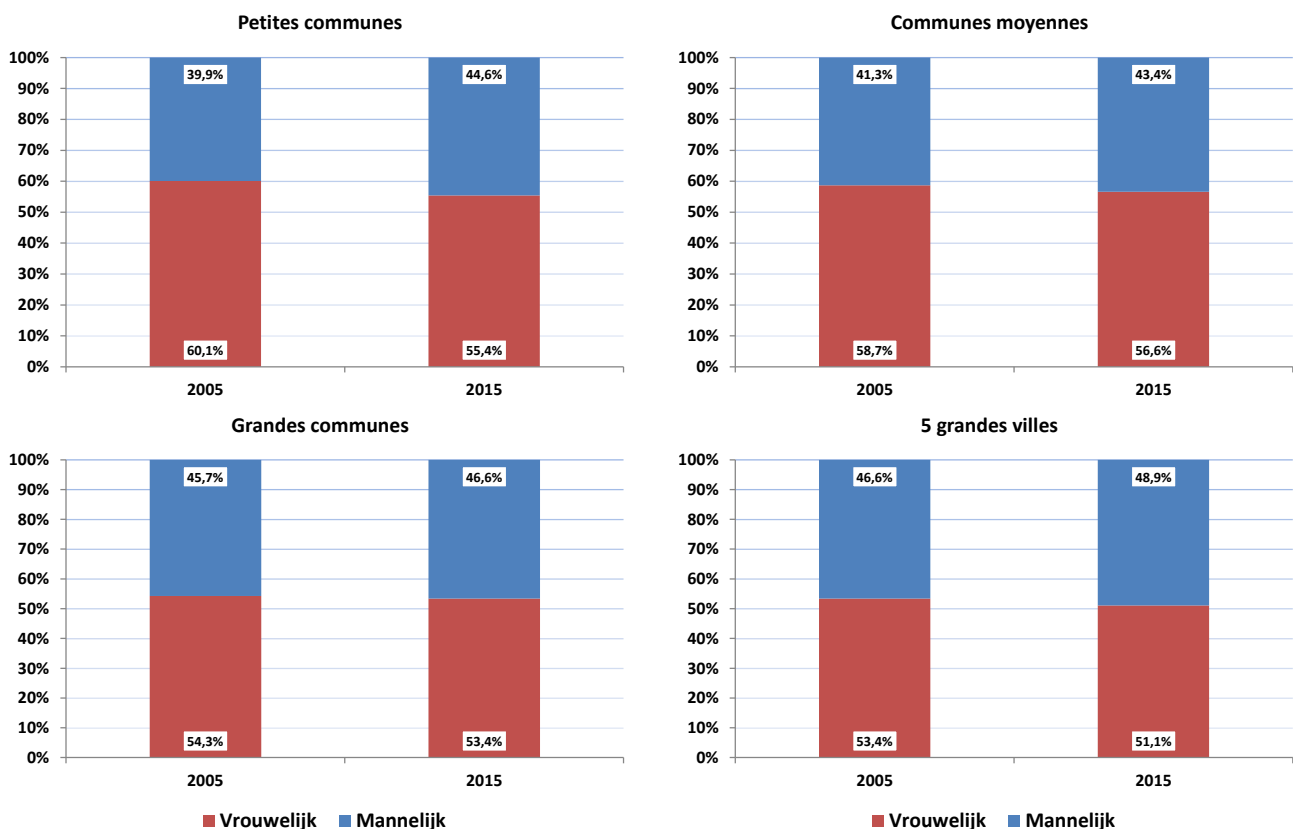

Bij de jaarlijkse telling⁴ telden we 53,7 % vrouwen, tegenover 46,3 % mannen in 2015. In vergelijking met hun aanwezigheid in de populatie van de 18-64 jarigen, zijn de vrouwelijke leefloners oververtegenwoordigd met 3,9 %.

In de clusters van de kleine en middelgrote gemeenten⁵ zijn de verschillen tussen het aantal mannelijke en vrouwelijke leefloners het sterkst gedaald tussen 2005 en 2015.

Deze twee clusters geven echter de grootste verschillen mannen-vrouwen weer in 2015, in vergelijking met de cluster van de grote gemeenten en met die van de vijf grote steden: 56,6 % van de leefloners die leeft in de middelgrote gemeenten zijn vrouwen. In de cluster van de kleine gemeenten bereikt het aantal vrouwen 55,4 %.

Grafiek 3: Evolutie van het aandeel mannelijke en vrouwelijke leefloners per groottecluster (jaren 2005-2015)

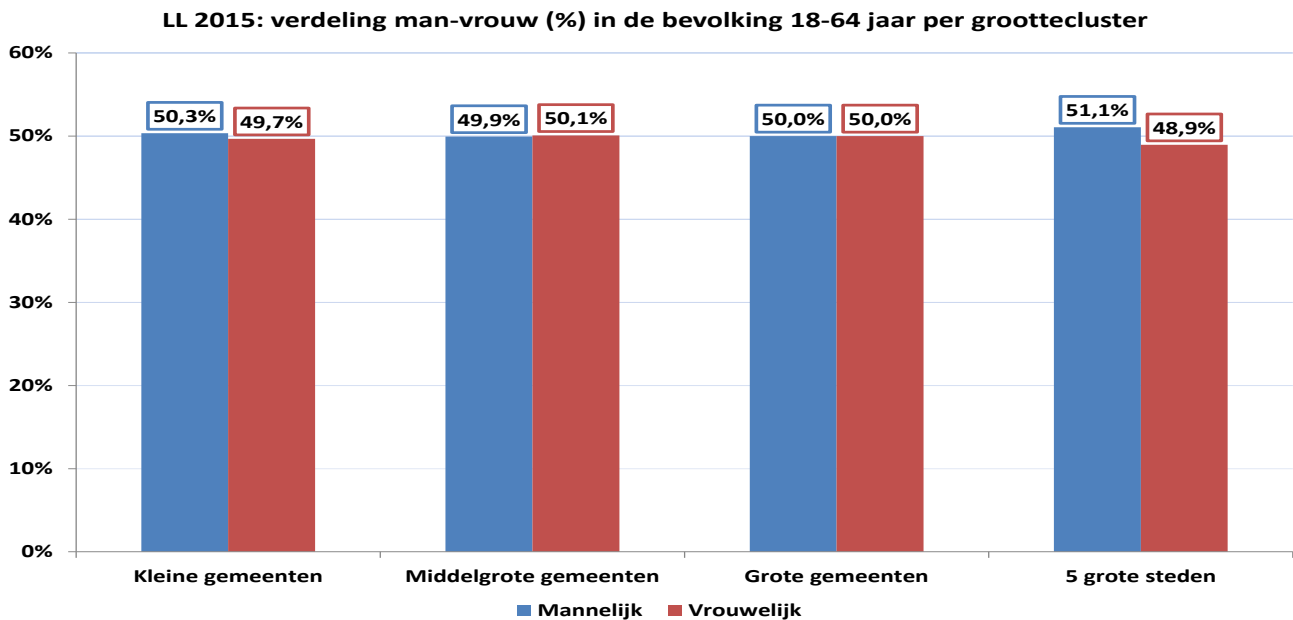

⁴ De profielen worden opgesteld via de jaarcijfers van het aantal begunstigen en niet op basis van de gemiddelde maandelijkse cijfers. Dit maakt de unieke telling mogelijk van de personen tijdens het jaar.

⁵ Ter herinnering: de OCMW werden onderverdeeld in clusters volgens een groottecriterium van hun populatie: kleine gemeenten (1-15000); middelgrote gemeenten (15001-50000); grote gemeenten (50001-150000) en de vijf grote steden (Antwerpen, Brussel, Charleroi-Gent-Luik).

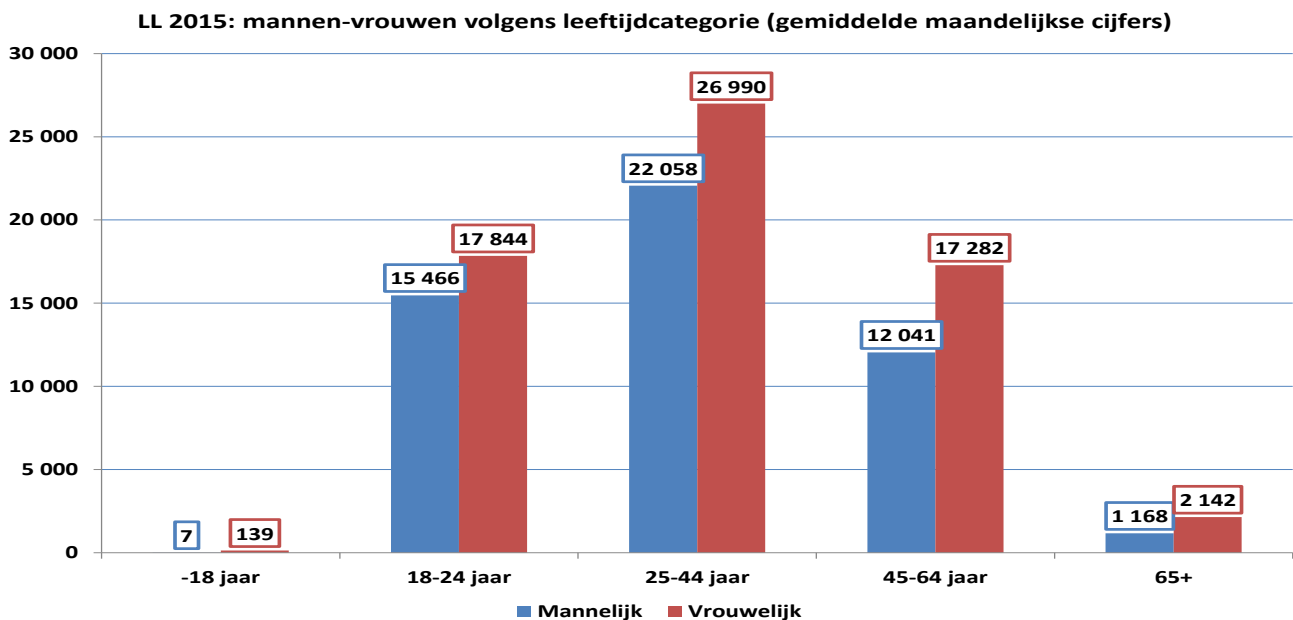
Enkel in de 5 grote steden benadert het aantal vrouwelijke leefloners dicht dat van hun aandeel in de populatie van de 18-64-jarigen. We vinden trouwens steeds een groter aantal vrouwen met een LL terug dan hun aandeel in de populatie van de 18-64-jarigen.

Grafiek 4: Aantal vrouwen en mannen van 18-64 jaar per groottecluster 1 januari 2015)

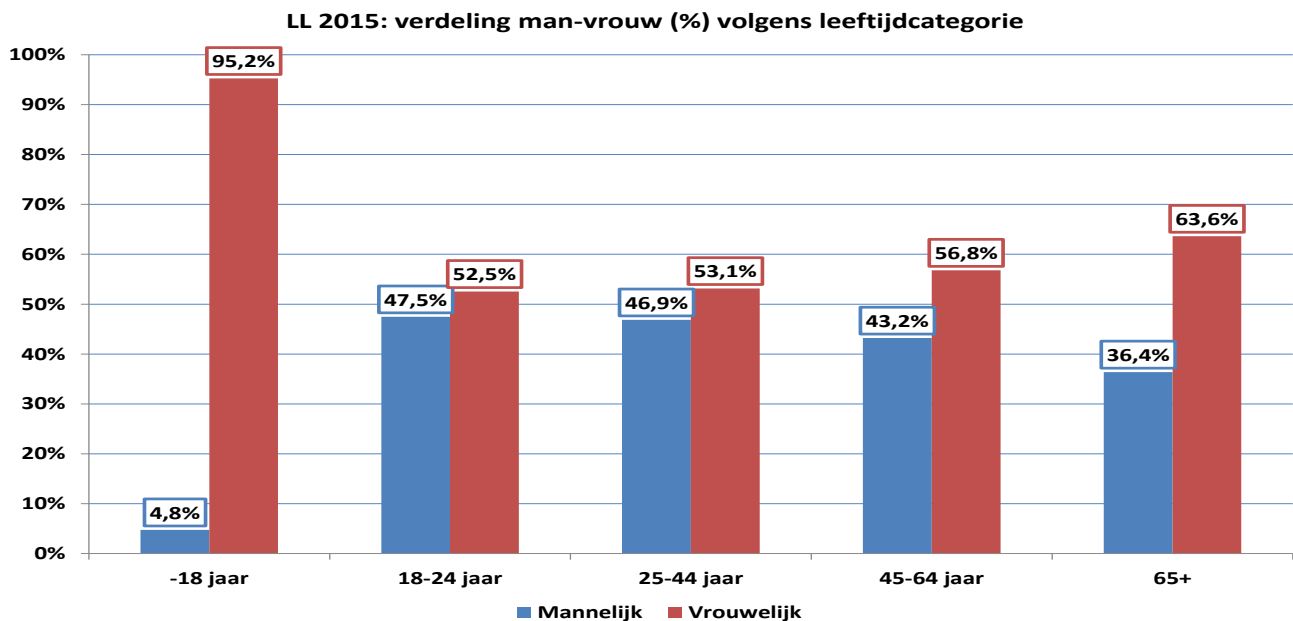
De meerderheid van de leefloners bevindt zich in de schijf van de 25-44-jarigen, en dit zowel bij de mannen, als bij de vrouwen.

Grafiek 5: Leefloners volgens het geslacht (jaar 2015)

Het verschil tussen het aantal mannen en vrouwen in de leefloners heeft de tendens om te stijgen met de leeftijd.

Grafiek 6: Aantal mannelijke en vrouwelijk leefloners per leeftijdscategorie (jaar 2015)

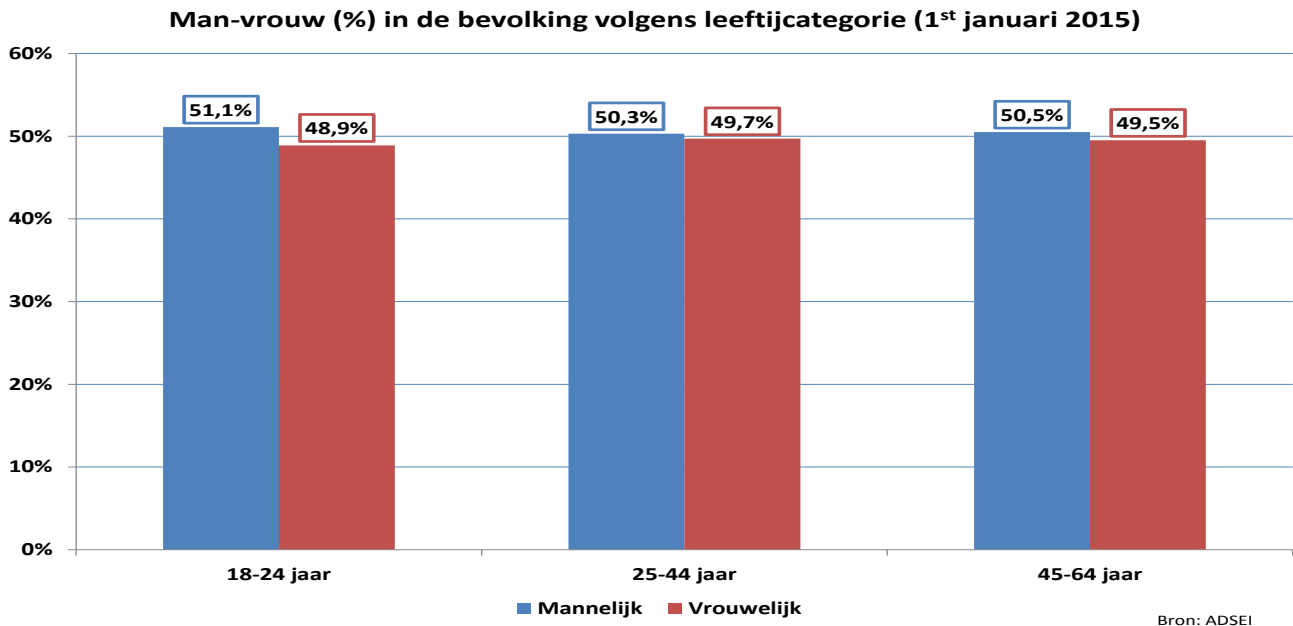
Onder de begunstigden van 65 jaar en ouder merken we het grootste aantal vrouwen op: 63,6 % tegenover 36,4 % mannen. Dit wordt verklaard door het feit dat de loopbaanduur van vrouwen in deze leeftijdscategorie gemiddeld korter is, maar ook door verschillende beroepsloopbanen (deeltijds, meewerkende echtgenote, loopbaanonderbrekingen, enz.). Bijgevolg hebben deze vrouwen vaker dan mannen een leefloon bovenop een IGO⁶.

De grote meerderheid van de minderjarige leefloners zijn jonge vrouwen⁷.

⁶ Om de armoede bij ouderen te bestrijden, werd in 2001 de IGO – inkomensgarantie voor ouderen - ingevoerd. Zij bestaat uit een financiële aanvulling voor ouderen die, naar aanleiding van specifieke omstandigheden, niet voldoende pensioen hebben kunnen opbouwen en/of die geen toereikend inkomen hebben.

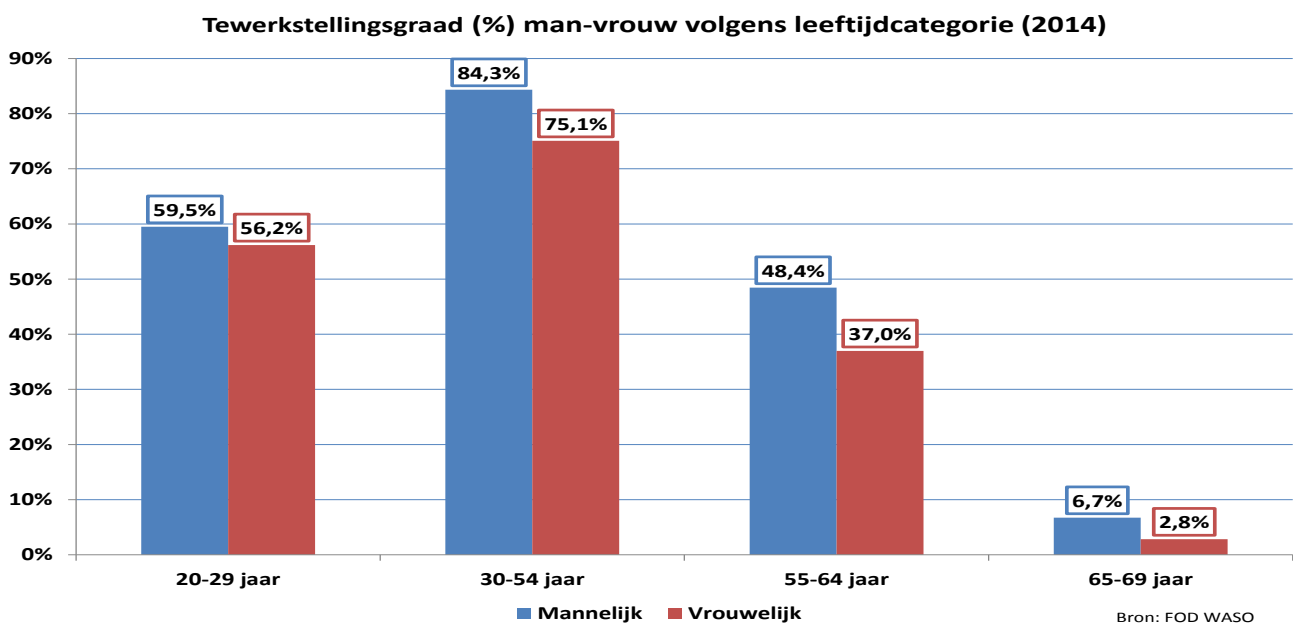
⁷ Je moet meerderjarig zijn om aanspraak te kunnen maken op het RMI. De wet staat echter toe het recht uit te breiden naar drie categorieën van minderjarigen: de minderjarigen ontvoegd door het huwelijk, de ongehuwde minderjarige en die een of meerdere kinderen ten laste heeft en de zwangere minderjarige.

Grafiek 7: Aandeel werkende mannen en vrouwen (%) per leeftijdscategorie (1ste januari 2015)

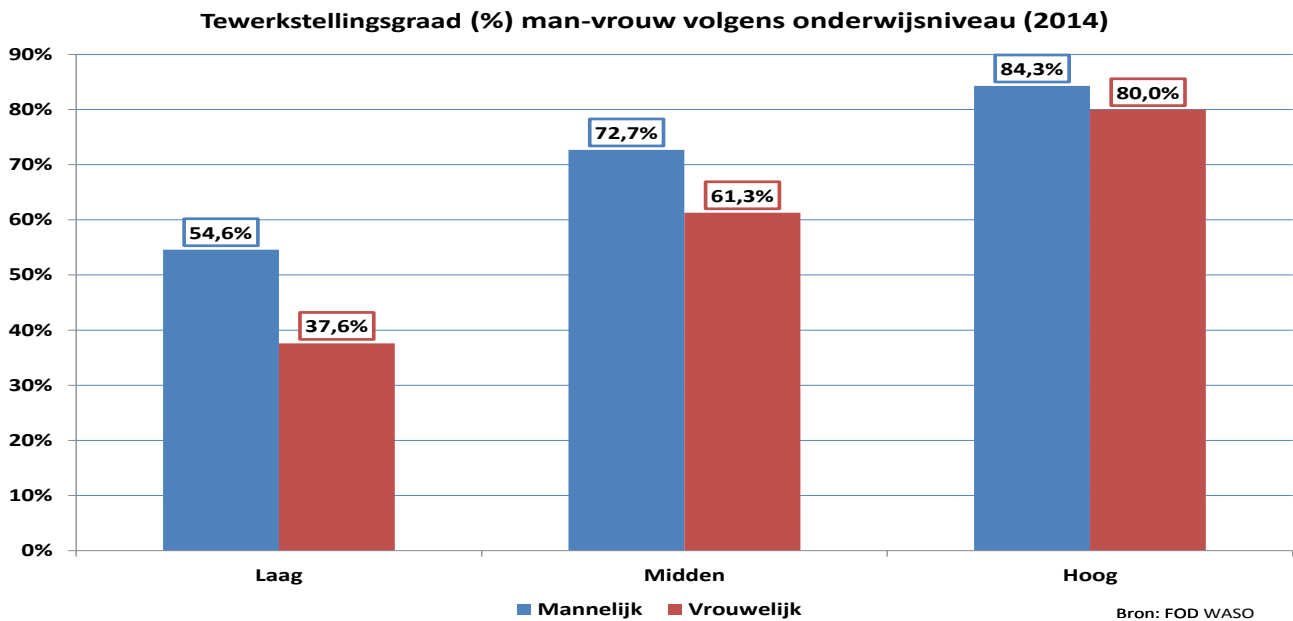
Ongeacht de beschouwde leeftijdscategorie is er een groter aantal vrouwen onder de leefloners dan bij de werkende bevolking. Dit wordt verklaard door de lage tewerkstellingsgraad van werkende vrouwen, in vergelijking met die van mannen.

Grafiek 8: Tewerkstellingsgraad van mannen en vrouwen volgens de leeftijd (jaar 2014)

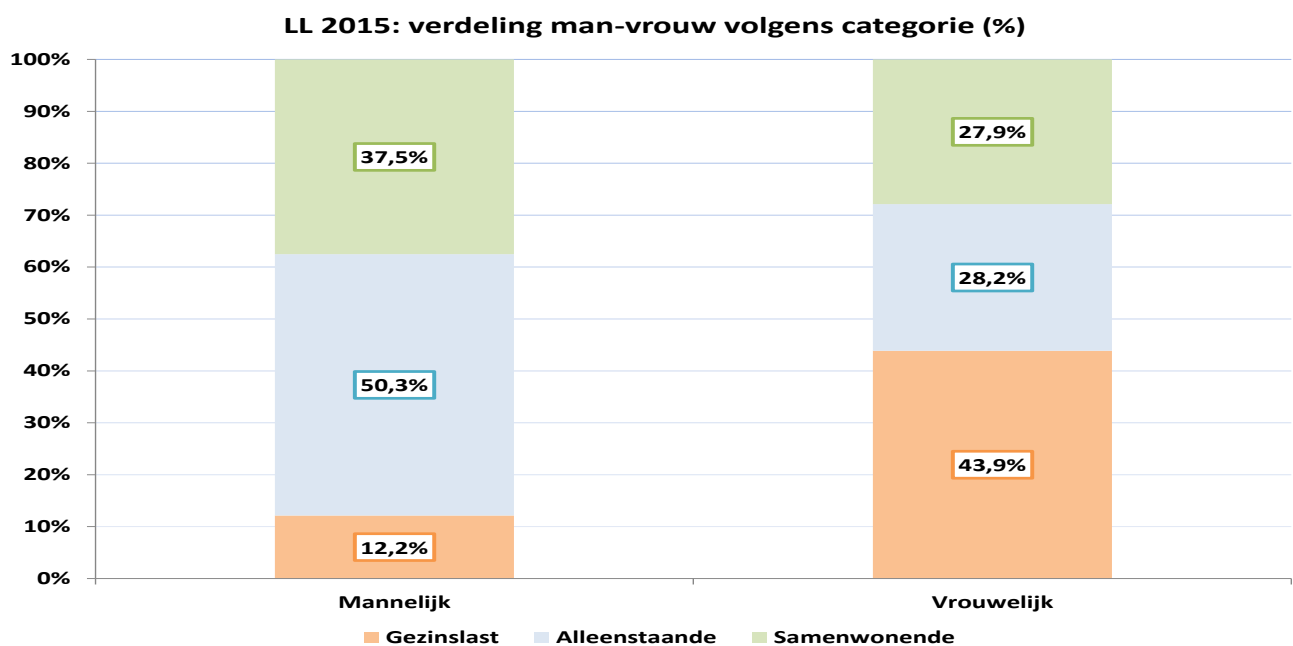
Maar ook omdat we onder het OCMW-cliënteel talrijke laaggeschoolden terugvinden waarvoor de tewerkstellingskansen lager zijn en dit des te meer wanneer men een vrouw is. In 2014 was de tewerkstellingsgraad van vrouwen met een laag opleidingsniveau 37,6 %, tegenover 54,6 % voor de mannen.

Grafiek 9: Tewerkstellingsgraad van mannen en vrouwen volgens het opleidingsniveau (jaar 2014)

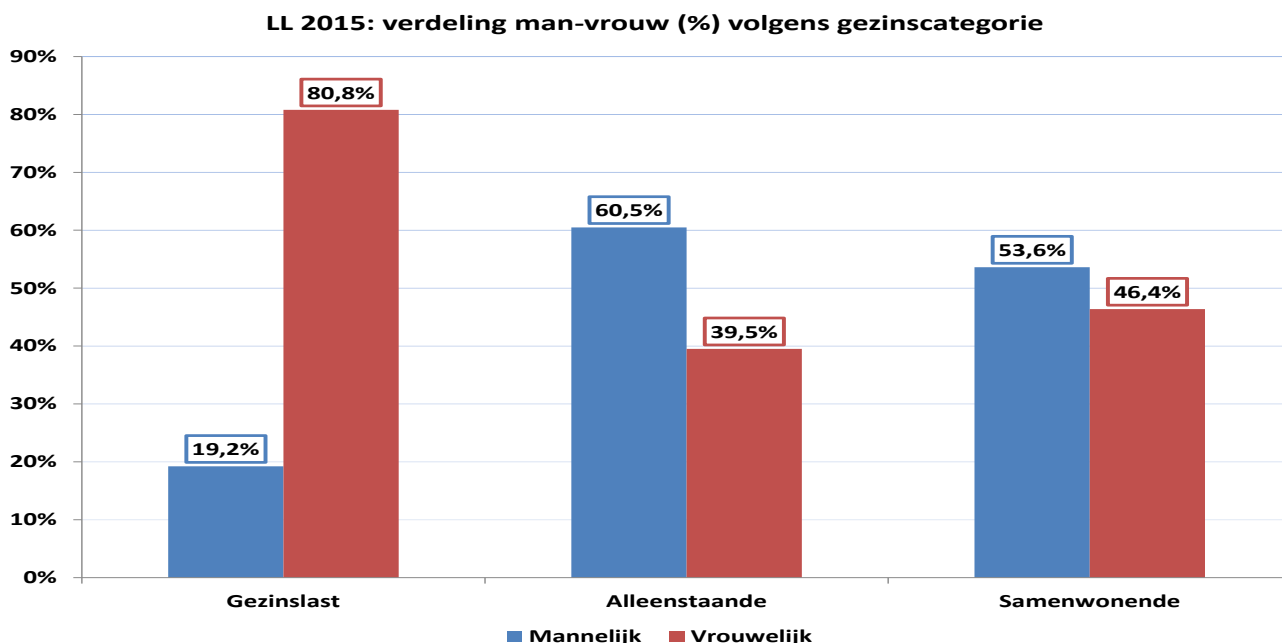
Vrouwen die een leefloon ontvangen hebben vaker een gezin ten laste dan mannen. In 2015 had 43,9 % van de vrouwen een gezin ten laste, tegenover slechts 12,2 % van de mannen. Meer dan de helft van mannen is alleenstaand.

Grafiek 10: Verdeling van de leefloners volgens het geslacht en de gezinscategorie (jaar 2015)

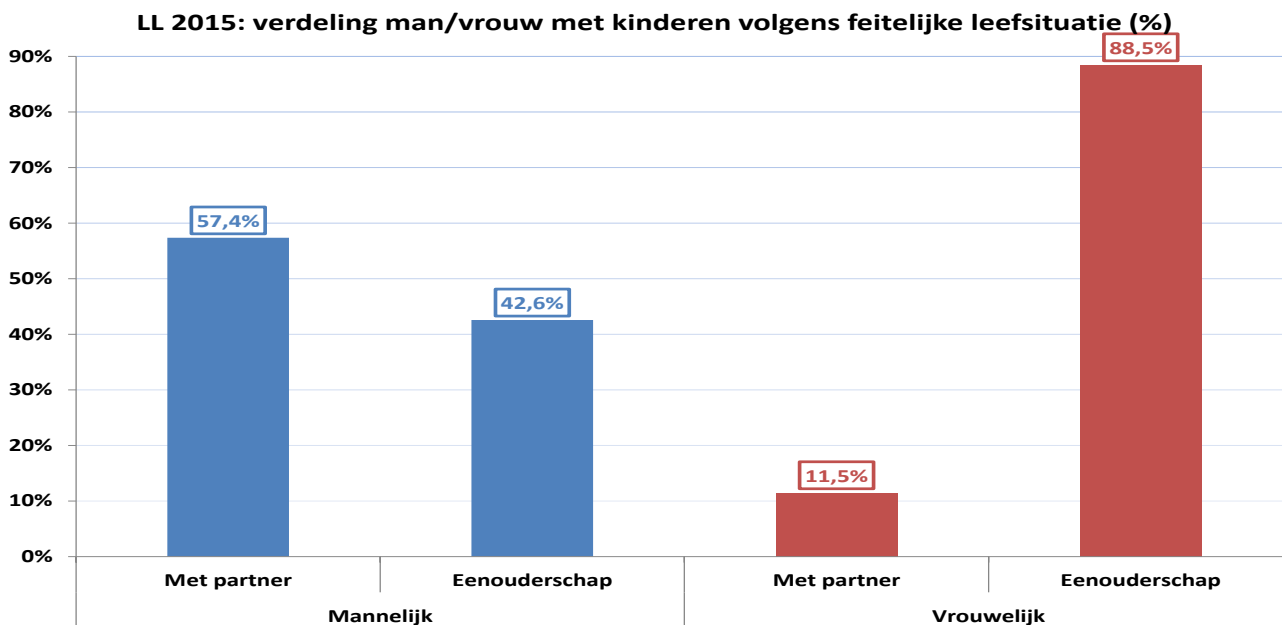
Vrouwen staan aan kop van de begunstigen met een gezin ten laste: zij maken 80,8 % uit van de begunstigen van deze categorie. Mannen zijn vaker aanwezig bij de alleenstaanden (60,5 %).

Grafiek 11: Aantal mannelijke en vrouwelijke LL per gezinscategorie (jaar 2015)

De situatie van eenoudergezin vormt één van de factoren die het risico op armoede en uitsluiting verergeren, naast het lage opleidingsniveau, het gebrek aan opleiding en de beroepsinactiviteit.

Grafiek 12: Verdeling van de mannen en vrouwen met gezinslast volgens de levenssituatie (jaar 2015)

Dit fenomeen wordt bevestigd door de cijfers van de POD MI die aantonen dat 88,5 % van de vrouwen met een gezin ten laste leeft in een toestand van eenouderschap,

tegenover slechts 42,6 % van de mannen van deze categorie. Bovendien zijn gezinnen die gesteund worden door het OCMW over het algemeen groter dan het nationale gemiddelde.

2.2. Toekenningsduur van de leefloners volgens het geslacht

Om de toekenningsduur te berekenen, werden alle personen die voor de eerste keer een leefloon hebben ontvangen tussen 1 januari 2006 en 31 december 2013 van 2006 tot 2015 gevolgd.

Voor deze personen werd het totale aantal toegekende dagen LL berekend ongeacht eventuele onderbrekingsperiodes. Zo werden 296.376 personen gevolgd in verband met hun toekenningsduur.

In onderstaande tabellen wordt de mediane duur en de verdeling van de begunstigden volgens verschillende duur (1 tot 6 maanden; 7 tot 12 maanden; 13 tot 18 maanden; 19 tot 24 maanden en langer dan 24 maanden) weergegeven.

Tabel 1: Toekenningsduur van een LL volgens het geslacht

Toekenningsduur LL		Maanden	Dagen
Mediaan	Man	11,4	341
	Vrouw	13,7	410

Wanneer vrouwen een leefloon ontvangen, ontvangen zij dit over het algemeen tijdens langere periodes dan mannen.

Uitgedrukt in aantal maanden bedraagt de mediane toekenningsduur van een vrouwelijke leefloner 13,7 maanden, tegenover 11,4 maanden voor mannen.

Ongeacht de gezinscategorie die beschouwd wordt, is er bij vrouwen een langere mediane⁸ toekenningsduur dan bij mannen.

Tabel 2: Toekenningsduur van een LL volgens het geslacht en de gezinscategorie

LL	Mediane toekenningsduur (maanden)		
	Alleenstaande	Samenwonende	Gezinslast
Man	9,1	8,0	6,3
Vrouw	9,1	8,4	11,1

Het is net verwonderlijk om vast te stellen dat vrouwen met een gezin ten laste langere toekenningsduur vertonen dan alleenstaande of samenwonende vrouwen. Dit

⁸ De mediane duur komt niet overeen met het gewogen gemiddeld van de mediane toekenningsduur van de verschillende gezinscategorieën. Dit wordt verklaard door het feit dat eenzelfde begunstigde in meerdere categorieën kan opduiken gedurende de geanalyseerde periode. De totale duur ervan zal dus opgedeeld worden in evenveel toekenningsduur als het aantal categorieën waaraan hij heeft deelgenomen.

is echter niet het geval bij mannen waar de toekenningsduur korter is, wanneer zij een gezin ten laste hebben.

Zoals hierboven aangegeven, vinden we meerderheid vrouwen (80,8 %) terug onder de begunstigden met een gezin ten laste en zij leven in bijna 9 op de 10 gevallen in een toestand van eenouderschap.

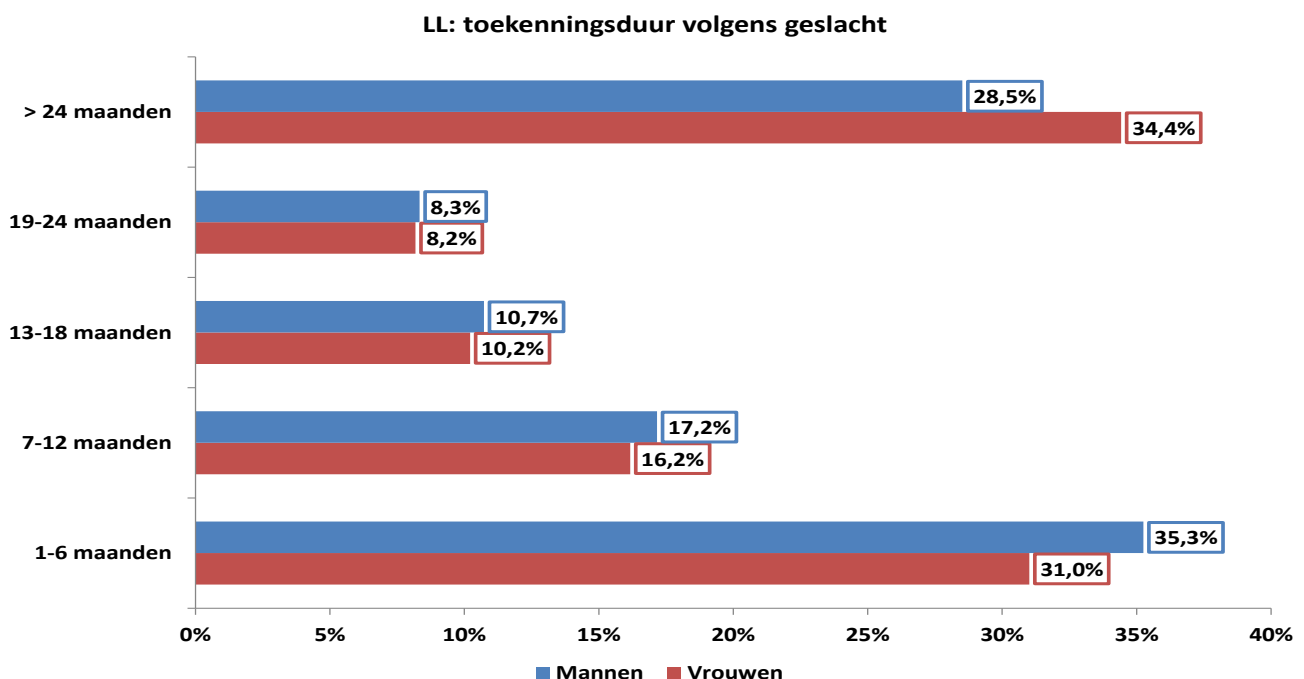
Vrouwen met een gezin ten laste en een levenspartner hebben een toekenningsduur die deze van hun mannelijke tegenhangers die in eenzelfde situatie leven benadert. Vrouwen in een toestand van eenouderschap vertonen echter een mediane toekenningsduur die het dubbel bedraagt van die van mannen in dezelfde situatie.

Tabel 3: Toekenningsduur van een LL voor de begunstigden met een gezin ten laste

Begunstigde met gezinslast	Mediane toekenningsduur (maanden)	
	Eenouderschap	Met partner
Man	5,7	6,1
Vrouw	11,0	6,0

Onderstaande grafiek geeft de verdeling van zowel mannen als vrouwen volgens de verschillende toekenningsduur (1 tot 6 maanden; 7 tot 12 maanden; 13 tot 18 maanden; 19 tot 24 maanden en langer dan 24 maanden).

Grafiek 13: Verdeling leefloners volgens geslacht en toekenningsduur

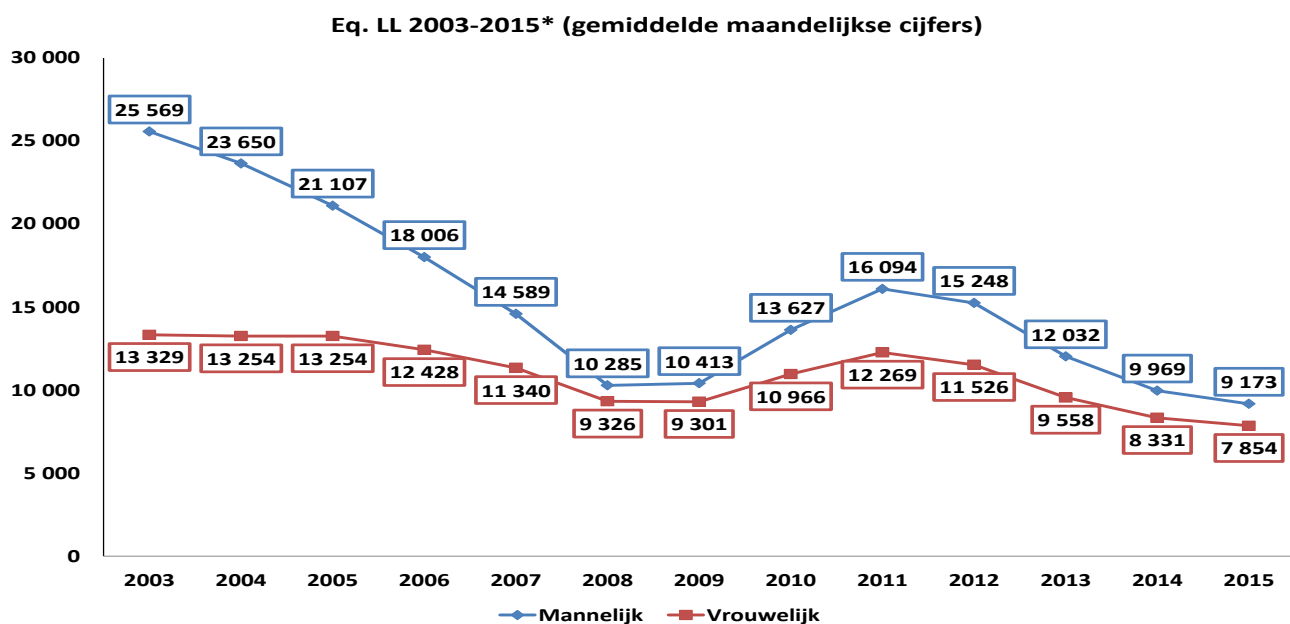
Mannen (35,3 %) hebben in verhouding een kortere toekenningsduur dan vrouwen (31 %) Er zijn, daarentegen in verhouding meer vrouwen (34,4 %) dan mannen (28,5 %) met een langere toekenningsduur.

2.3. Begunstigden van een equivalent leefloon (Eq. LL)

De equivalente maatschappelijke hulp is in principe gelijk aan het leefloon en wordt toegekend aan de nieuwkomers.

In tegenstelling tot de leefloners zijn er meer mannen dan vrouwen die een equivalent leefloon hebben ontvangen⁹ tussen 2003 en 2015. Het aantal equivalent leefloners moet echter gerelativeerd worden wanneer we het aantal leefloners bekijken. Het gemiddelde per maand van de eerste was 17.027 in 2015¹⁰ tegenover 115.137 voor de tweede categorie.

Grafiek 14: Evolutie van het gemiddeld maandelijks aantal begunstigden van een equivalent leefloon volgens het geslacht

Van 2003 tot 2008 zijn de redenen voor de daling van het aantal begunstigden, zowel vrouwen als mannen, de inwerkingtreding van het recht op maatschappelijke integratie in 2002 die het recht op het leefloon heeft uitgebreid tot vreemdelingen die waren ingeschreven in het bevolkingsregister die tot dan werden opgenomen in het recht op maatschappelijke hulp, maar vooral in de vervanging van materiaal door het equivalent leefloon. In 2015 vertegenwoordigden de asielzoekers slechts 2,9 % van

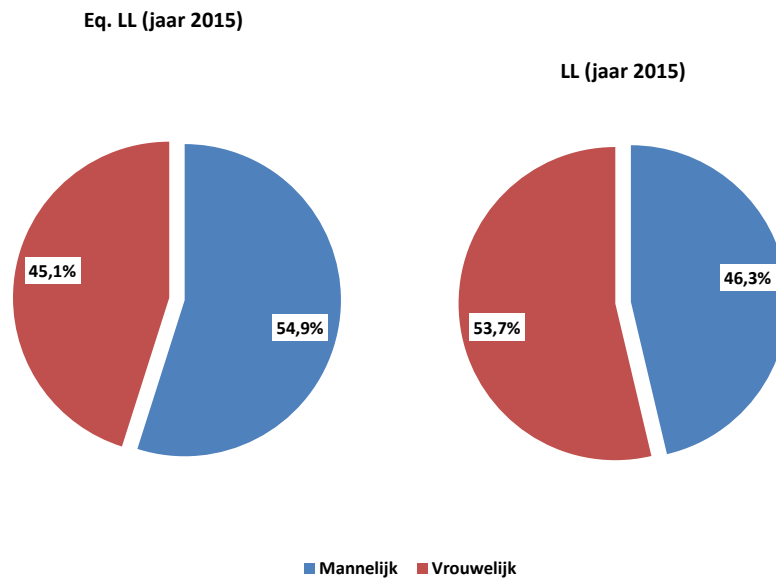
⁹ Ter herinnering: de equivalente maatschappelijke hulp is in principe gelijk aan het leefloon. Zij wordt toegekend aan asielzoekers en aan vreemdelingen die niet zijn ingeschreven in het bevolkingsregister.

¹⁰ Een termijn van 6 maanden is nodig voordat de cijfers stabiel zijn voor de equivalent leefloners. De laatste maand waarvoor stabiele cijfers beschikbaar zijn voor de equivalent leefloners in dit verslag is juli 2015.

het totale aantal begunstigden van equivalente maatschappelijke hulp¹¹, ofwel gemiddeld 316 mannen en 181 vrouwen per maand.

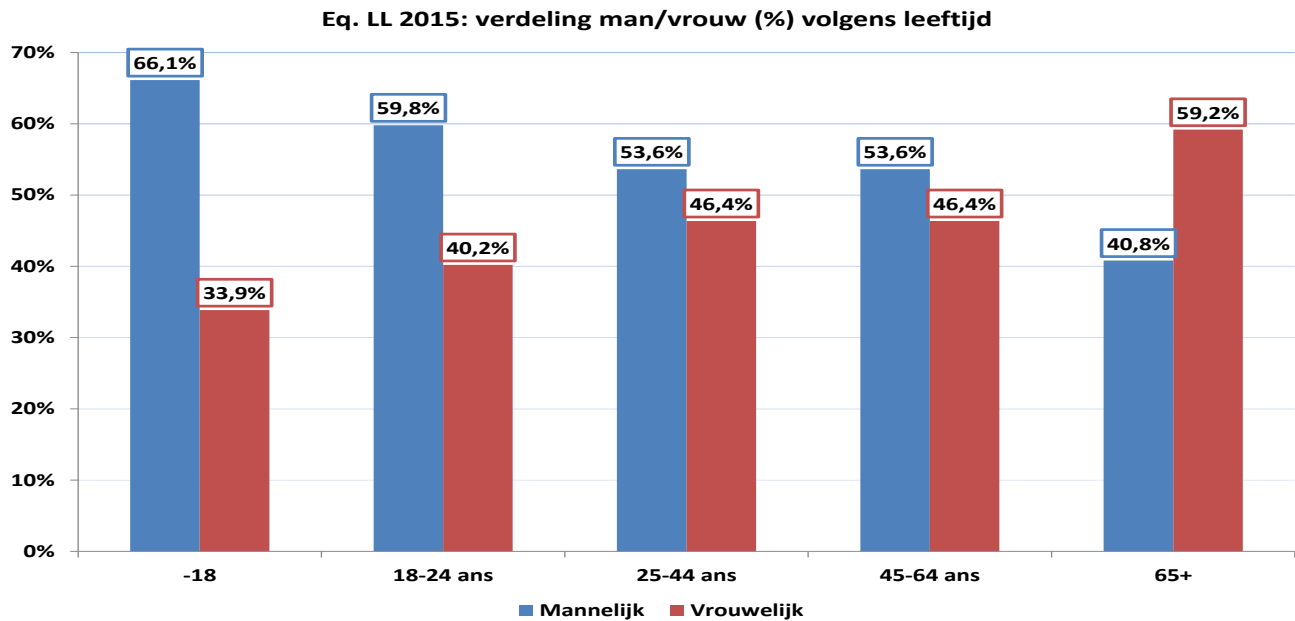
In 2015 was 54,9 % van het aantal equivalent leefloners man, tegenover slechts 46,3% voor de leefloners.

Grafiek 15: Verdeling van de begunstigden van een Eq. LL volgens het geslacht (jaar 2015)

¹¹ Voor meer details over de evolutie van het recht op maatschappelijke hulp, zie het statistisch kwartaalverslag van de POD MI.

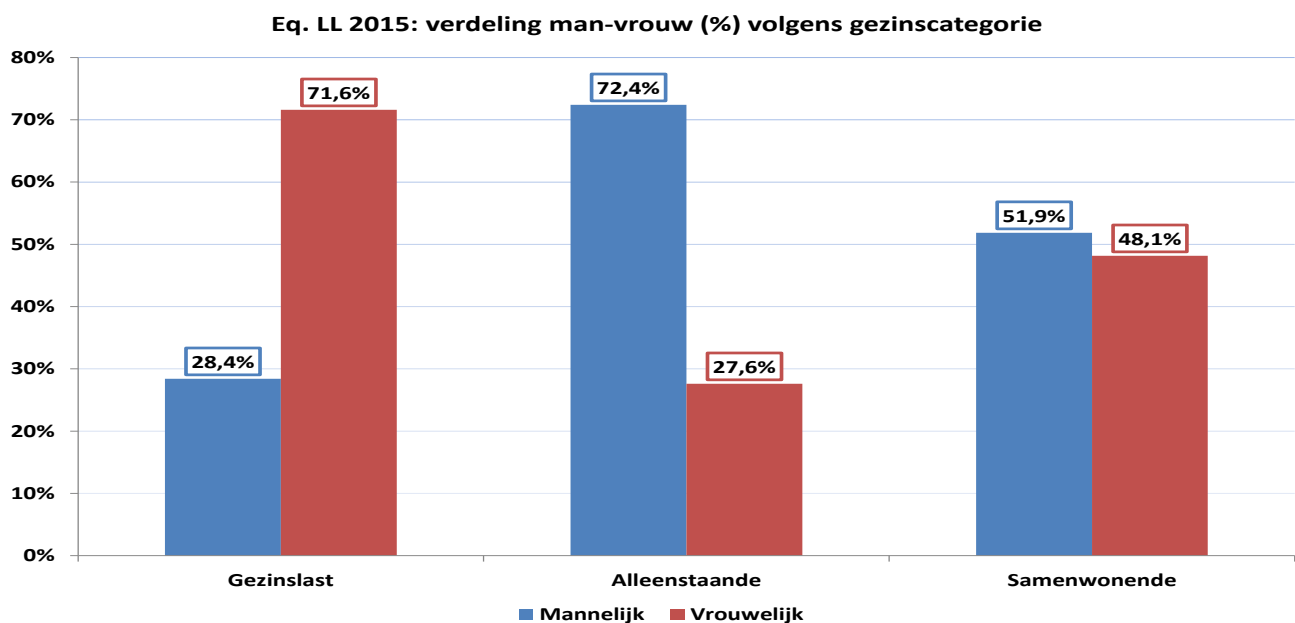
Grafiek 16: Aantal mannelijke en vrouwelijke equivalent leefloners per leeftijdscategorie (jaar 2015)

Aangezien het gaat om nieuwkomers is het verschil tussen het aantal mannen en vrouwen meer uitgesproken bij de jongere equivalent leefloners.

Wanneer het gaat om leefloners met een gezin ten laste, is de verhouding mannen-vrouwen omgekeerd. In 2015 was 71,6% van de begunstigden met minstens een minderjarig kind ten laste een vrouw. Mannen zijn in de meerderheid bij de alleenstaanden.

Grafiek 17: Aantal mannelijke en vrouwelijke equivalent leefloners per gezinscategorie (jaar 2015)

2.4. Toekenningsduur van de begunstigden van een equivalent leefloon volgens het geslacht

De equivalent leefloners hebben over het algemeen een langere toekenningsduur dan de leefloners.

Net zoals hun tegenhangers met een leefloon vertonen de vrouwen die een equivalent leefloon ontvangen een langere toekenningsduur dan die van de mannen en dit ongeacht de gezinscategorie die beschouwd wordt.

Tabel 4: Toekenningsduur van een Eq. LL volgens het geslacht

Toekenningsduur Eq. LL		Maanden	Dagen
Mediaan	Man	14,2	426
	Vrouw	15,2	456

Uitgedrukt in aantal maanden bedraagt de mediane toekenningsduur van een equivalent leefloon aan een vrouw 15,2 maanden, tegenover 14,2 maanden voor mannen.

Wanneer zij een gezin ten laste hebben, bereikt de mediane toekenningsduur van de vrouwen 16,2 maanden, terwijl die van de mannen in een identieke situatie slechts 13,2 maanden bedraagt. Wanneer de mannen alleenstaand zijn, is de toekenningsduur langer.

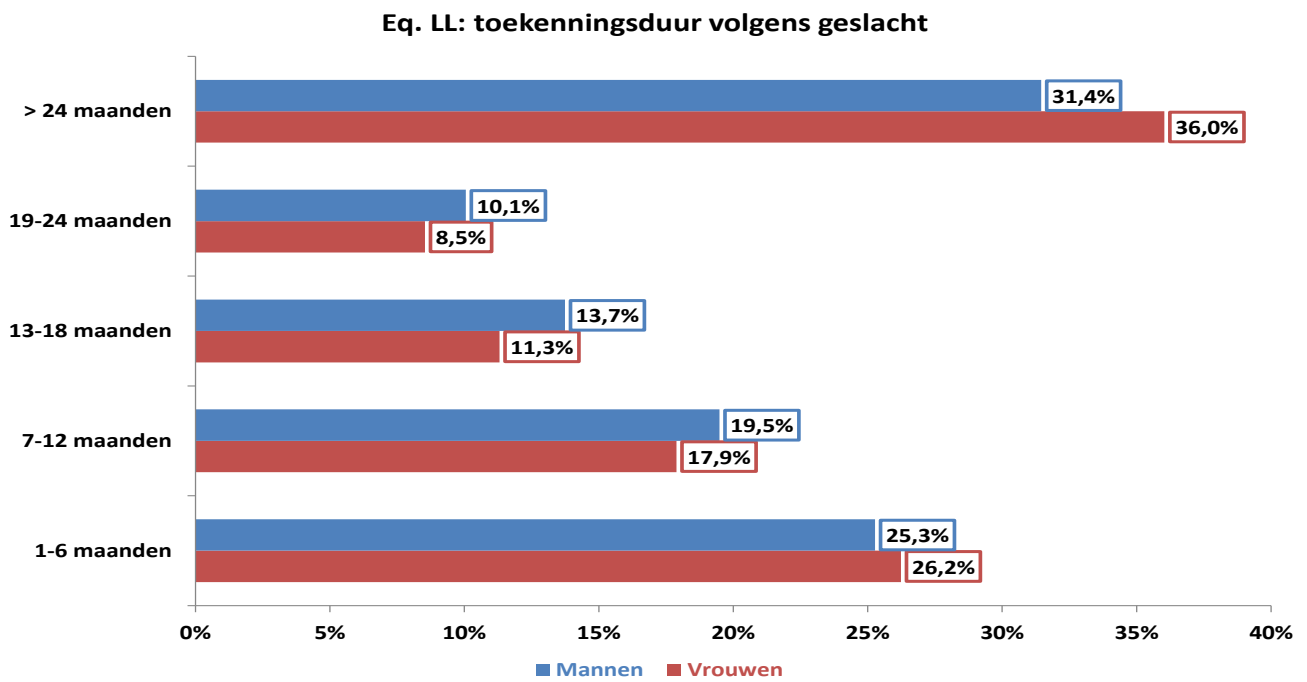
Tabel 6: Toekenningsduur van een Eq. LL volgens het geslacht en de gezinscategorie¹²

Eq. LL	Mediane toekenningsduur (maanden)		
	Alleenstaande	Samenwonende	Gezinslast
Man	14,2	7,1	13,2
Vrouw	12,1	10,0	16,2

Mannen (25,3 %) hebben in verhouding een kortere toekenningsduur dan vrouwen (26,2 %). Er zijn, daarentegen in verhouding meer vrouwen (36 %) dan mannen (31,4 %) met een langere toekenningsduur.

¹² De mediane duur komt niet overeen met het gewogen gemiddeld van de mediane toekenningsduur van de verschillende gezinscategorieën. Dit wordt verklaard door het feit dat eenzelfde begunstigde in meerdere categorieën kan opduiken gedurende de geanalyseerde periode. De totale duur ervan zal dus opgedeeld worden in evenveel toekenningsduur als het aantal categorieën waaraan hij heeft deelgenomen.

Grafiek 18: Verdeling begunstigen van een equivalent leefloon volgens geslacht en toekenningsduur

Meer cijfers?

In deze focus worden slechts enkele kerncijfers besproken van de mensen die een maatregel genieten die door de POD MI gefinancierd wordt. Op onze website vindt u ook nog andere interessante cijfers per regio, provincie, arrondissement en gemeente volgens het geslacht, de nationaliteit, de categorie of het statuut op onze internetsite. Naast tal van downloadbare tabellen vindt u er eveneens onze andere statistische publicaties.

Bijkomende inlichtingen?

Indien u meer informatie wenst, gelieve contact op te nemen met de dienst "Communicatie" op het volgende nummer: 02/508.85.85 of via onze website: <http://www.mi-is.be/be-nl/contact>

Bronvermelding

POD MI - Maatschappelijke integratie